

Nr 42**Konstitutionsutskottets betänkande med anledning av motion om folkomröstning vid grundlagsändring.****Motionen**

I motionen 1974:261 av herr Bohman m. fl. (m) hemställs – såvitt avser hemställan punkten a – att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om utredning och förslag rörande grundlagsändringar i enlighet med de i motionen föreslagna riktlinjerna i fråga om möjlighet till beslutande folkomröstning vid grundlagsändring.

Folkomröstningsinstitutet enligt den nya författningen

I den nya regeringsformen har upptagits ett stadgande (8 kap. 4 §) enligt vilket föreskrifter om rådgivande folkomröstning i hela riket meddelas genom lag. Frågan om även beslutande folkomröstning borde införas diskuterades ingående i författningsförslaget men avvisades. Därvid framhölls bl. a. att förslaget till ny författning byggde på den grundförutsättning som både författningsutredningen och grundlagberedningen utgått ifrån, nämligen att den svenska folkstyrelsen även i framtiden huvudsakligen skall förverkligas genom ett representativt system.

I sitt av riksdagen godkända betänkande med anledning av författningsförslaget beträffande folkomröstningsinstitutet och motioner i samma syfte som den förevarande – dvs. förslag om att en minoritet i riksdagen skulle kunna föra ut ett som vilande antaget förslag till grundlagsändring till folkomröstning i anslutning till följande riksdagsval – uttalade utskottet (KU 1973:26 s. 37) att den föreslagna ordningen skulle innebära ett så väsentligt avsteg från det parlamentariska systemet sådant det utformats i vårt land att den inte kunde godtagas.

Till utskottets betänkande hade fogats en reservation (3 c, 2 fp, 2 m) med förslag till grundlagsstadganden om folkomröstning i enlighet med vad som förordats i motionerna.

Utskottet

Med hänvisning till sina uttalanden angående folkomröstningsinstitutet i samband med grundlagsreformen hemställer utskottet att riksdagen avslår motionen 1974:261, såvitt avser hemställan punkten a.

Stockholm den 22 oktober 1974

På konstitutionsutskottets vägnar
HILDING JOHANSSON

Närvarande: herrar Johansson i Trollhättan (s), Boo (c), Nordin (c), Bergqvist (s), Fiskesjö (c), Karlsson i Malung (s), Björck i Nässjö (m), Jonnergård (c), Olsson i Edane (s), Johansson i Malmö (s), Dahlberg* (s), Gustavsson i Ängelholm (s), fru Jacobsson* (m), herrar Berndtson (vpk) och Lindahl i Hamburgsund (fp).

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herr Björck i Nässjö (m) och fru Jacobsson (m) som ansett att utskottet bort uttala och hemställa följande:

Den nya grundlagen innebär att det fortfarande saknas möjligheter att hänskjuta politiska sakfrågor till medborgarna för ett direkt och omedelbart ställningstagande. För folkomröstning krävs majoritetsbeslut i riksdagen. Resultatet av en eventuell folkomröstning blir enbart rådgivande.

Även om den svenska folkstyrelsen självfallet i huvudsak skall förverkligas genom ett representativt system anser utskottet att det från demokratisk synpunkt är önskvärt att medborgarna i större utsträckning än hittills ges möjligheter att direkt medverka i beslut av grundläggande betydelse för samhällslivet. Enligt utskottet bör beslutande folkomröstningar kunna äga rum vid grundlagsändringar. Även en riksdagsminoritet bör ha möjlighet att få till stånd sådan folkomröstning.

Frågan bör enligt utskottet lösas så, att ett som vilande antaget förslag i grundlagsärende skall, om minst en tredjedel av riksdagens ledamöter framställer yrkande därom, i samband med närmast följande riksdagsval underställas folkomröstning. Denna skall utformas som ett ställningstagande – ja eller nej – till det som vilande antagna förslaget. Detta förfaller, om flertalet av dem som deltagit i folkomröstningen svarar nej och om antalet nejroster svarar mot mer än hälften av de röster som avgivits i det samtidigt förrättade riksdagsvalet. I annat fall skall det vilande förslaget behandlas på vanligt sätt, dvs. tas upp till definitivt beslut av den nyvalda riksdagen.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet att riksdagen med bifall till motionen 1974:261, såvitt avser hemställan punkten a, hos Kungl. Maj:t anhåller om utredning och förslag beträffande beslutande folkomröstning i enlighet med de av utskottet angivna riktlinjerna.

Särskilt yttrande

av herrar Boo (c), Fiskesjö (c), Jonnergård (c), Nordin (c) och Lindahl i Hamburgsund (fp):

I samband med riksdagens behandling av den nya grundlagen under vårsessionen 1973 framlade centern och folkpartiet bl. a. ett konkret lagförslag som innebar möjlighet till folkomröstning i grundlagsfrågor.

Den nya grundlagen antogs definitivt under vårsessionen 1974 men träder i tillämpning först den 1 januari 1975. Med hänsyn härtill har vi av principiella skäl avstått från att nu framlägga förslag om grundlagsändring.

Vi har för avsikt att till nästa års riksdag framlägga konkreta förslag till lösning av den i motionen berörda frågan.

Vi vill dessutom framhålla att det krav på ytterligare utredning som reses i den av utskottet nu behandlade motionen endast är ägnat att försena frågans lösning.

